

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ

1. ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ II

1.1 Γενικά

Στο τμήμα αυτό γίνεται μια προσπάθεια να καταγραφούν συστηματικά τα θέματα που αφορούν τους τραπεζικούς κινδύνους, την κεφαλαιακή επάρκεια και τους κανόνες της εποπτείας των τραπεζών, από τις Κεντρικές Τράπεζες. Η εποπτεία ασκείται σύμφωνα με την νομοθεσία που έχει διαμορφωθεί ύστερα από τις προτάσεις της Βασιλείας.

Η επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών είναι πρωταρχικής σημασίας για την λειτουργία τους, γιατί με αυτά μπορούν να καλύψουν ενδεχόμενες ζημιές, που προκύπτουν, είτε, από γενικές κρίσεις λόγω των οικονομικών συνθηκών, είτε από συγκεκριμένες επιλογές πολιτικής.

Οι στόχοι των Εποπτικών Αρχών αποβλέπουν στην εξασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος σε παγκόσμιο επίπεδο με τη θέσπιση ομοιόμορφων κανόνων που εφαρμόζονται από τις τράπεζες για την μείωση των τραπεζικών κινδύνων και την εξασφάλιση της εμπιστοσύνης των συναλλασσόμενων.

(Σημείωση: Στη παρούσα ενότητα γίνεται μια συστηματική μεν, πλήν όμως γενική παρουσίαση ορισμένων από τα θέματα που αναλύονται με τους κανόνες της Βασιλείας, με στόχο την απόκτηση των απαραίτητων γενικών γνώσεων για τη δομή της.)

1.2 Οι στόχοι της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λειτουργία των τραπεζών

Στους βασικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημιουργία του νέου τραπεζικού περιβάλλοντος, περιλαμβάνονται:

- Η εναρμόνιση της κοινοτικής νομοθεσίας για τη λειτουργία των τραπεζών.
- Η ελευθερία παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στον κοινοτικό χώρο.
- Η ενίσχυση της επάρκειας των κεφαλαίων, της ρευστότητας, της φερεγγυότητας και τη ορθολογικής οργάνωσης των τραπεζών.

- Η ενίσχυση του εποπτικού και του ελεγκτικού ρόλου των Κεντρικών Τραπεζών.
- Η προστασία και ο σεβασμός των συναλλασσόμενων με τις τράπεζες με την καθιέρωση συστημάτων εγγύησης καταθέσεων και κωδικών δεοντολογίας για τις συναλλαγές

1.3 Το νομοθετικό πλαίσιο της Ε.Ε. για τη λειτουργία των τραπεζών

Για την επίτευξη των στόχων αυτών έχει εκδοθεί, κυρίως τις δύο τελευταίες δεκαετίες, ένας μεγάλος αριθμός οδηγιών οι οποίες έχουν ενσωματωθεί στο εσωτερικό δίκαιο κάθε χώρας μέλους.

Οι σημαντικότερες από αυτές αφορούν:

- Τον συντονισμό των νομοθετικών διατάξεων για την έναρξη και άσκηση δραστηριότητας από τα πιστωτικά ιδρύματα.
- Τα ίδια κεφάλαια, τον συντελεστή φερεγγυότητας, την κεφαλαιακή επάρκεια και την τραπεζική εποπτεία στα θέματα αυτά.
- Την κατάργηση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων.
- Τον ενιαίο τρόπο τήρησης για την εξάλειψη των δυσκολιών ελέγχου των λογαριασμών, των λογιστικών καταστάσεων και των ισολογισμών των πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Το σύστημα εγγύησης των καταθέσεων από πιστωτικά ιδρύματα.
- Τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα.
- Την προστασία των επενδυτών για τις επενδυτικές επιλογές τους.
- Την καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές πράξεις.
- Τον κώδικα δεοντολογίας και διαφανείς στις συναλλαγές κ.λπ.

1.4 Η Εξέλιξη μέχρι σήμερα

Η κατάργηση του συστήματος των **Σταθερών Ισοτιμιών (Συμφωνία Breton Woods) το 1973** δημιούργησε παγκόσμια ανισορροπία στο οικονομικό περιβάλλον με συχνές συναλλαγματικές κρίσεις, πληθωριστικές πιέσεις κλπ. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, οι κίνδυνοι που αντιμετώπιζαν οι τράπεζες να είναι πολύ μεγάλοι και οι

πτωχεύσεις συχνές (1500 περίπου στις ΗΠΑ την 10ετία του '80 και αδυναμία εξόφλησης των χρεών από χώρες της Λατινικής Αμερικής).

Ο στόχος των εποπτικών αρχών με αυτά τα δεδομένα ήταν να προσπαθήσουν να θεσπίσουν ομοιόμορφους κανόνες εποπτείας για τη σταθερότητα του Συστήματος.

Οι προσπάθειες των Εποπτικών Αρχών κατέληξαν στη διατύπωση και πρόταση από την Επιτροπή της Βασιλείας το 1988 του Αρχικού Συμφώνου (Basel Capital Accord).

Βασικός στόχος του Αρχικού Συμφώνου ήταν η μείωση του Πιστωτικού Κινδύνου, μέσω κανόνων προληπτικής εποπτείας.

Οι προτάσεις της Επιτροπής, αν και αφορούσαν τράπεζες με διεθνείς δραστηριότητες, υιοθετήθηκαν από πολλές χώρες και από τις χώρες της Ε.Ε. Μέσω τραπεζικών οδηγιών, για να ενσωματωθούν στα Εθνικά Δίκαια των χωρών μελών.

Το Αρχικό Σύμφωνο συμπληρώθηκε αργότερα (1996) για να συμπεριληφθεί και ο κίνδυνος αγοράς (Market risk). Το Συμπληρωματικό Σύμφωνο (Amendment to incorporate Market Risks), εφαρμόστηκε επίσης από πολλές χώρες.

Τέλος, από τις αρχές του 2008 εφαρμόζονται οι νέες διατάξεις της Βασιλείας γνωστές ως «Βασιλεία II» οι οποίες περιλαμβάνουν και τον λειτουργικό κίνδυνο, εκτός από τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς. Στην Ελλάδα για τον σκοπό αυτό έχουν εφαρμογή ο νόμος 3601/07 καθώς και μια σειρά ΠΔΤΕ (2587/07, 2588/07, 2589/07, 2590/07 κλπ.).

1.5 Οι Ρυθμίσεις του Αρχικού Συμφώνου

Το Αρχικό Σύμφωνο απέβλεπε στη μείωση του πιστωτικού κινδύνου με τη διαβάθμιση των στοιχείων του Ενεργητικού και των εκτός Ισολογισμού στοιχείων, από 0% για τα πλήρως εγγυημένα στοιχεία, έως 100% για εκείνα που χαρακτηρίζονται ότι δεν εξασφαλίζουν τις τράπεζες.

Παρά το γεγονός ότι το Αρχικό Σύμφωνο της Επιτροπής Βασιλείας συμπληρώθηκε αργότερα με τους εποπτικούς κανόνες για τον κίνδυνο της αγοράς- προσθήκη που είναι γνωστή ως Συμπληρωματική Συμφωνία, εντούτοις κρίθηκε σκόπιμο να συμπληρωθεί και πάλι. Σήμερα οι προτάσεις έχουν περιλάβει και τις μετρήσεις του Λειτουργικού Κινδύνου και οι νέοι κανόνες ισχύουν ως Βασιλεία II. Δεν μπορεί όμως, να αγνοηθεί το γεγονός ότι το Αρχικό Σύμφωνο κάλυψε τον βασικό του στόχο,

την εξασφάλιση δηλαδή της σταθερότητας της λειτουργίας των Τραπεζών και ότι παραμένει το βασικό σημείο αναφοράς των προτάσεων της Βασιλείας.

1.6 Η Επιτροπή της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία συστάθηκε το 1974 από τους Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών της Ομάδας των 10. Μέλη της Επιτροπής είναι: το Βέλγιο, ο Καναδάς, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιαπωνία, η Ισπανία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Σουηδία, η Ελβετία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι Ηνωμένες Πολιτείες.

Η Επιτροπή της Βασιλείας είναι οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα και λειτουργεί στα πλαίσια της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements) στη Βασιλεία της Ελβετίας.

1.7 Οι Εποπτικές Αρχές

Ο Έλεγχος και η Εποπτεία για την κεφαλαιακή επάρκεια ασκείται από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές που για το χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι κυρίως οι Κεντρικές Τράπεζες ή άλλες Αρχές. Συγκεκριμένα σε έξι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ελλάδα, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Ολλανδία και την Πορτογαλία την εποπτική αρμοδιότητα την έχει η Κεντρική Τράπεζα. Στη Γαλλία υπάρχει συναρμοδιότητα της Κεντρικής Τράπεζας με Διοικητική Αρχή (Commission Bancaire). Συναρμοδιότητα της Κεντρικής Τράπεζας και των Διοικητικών Αρχών υπάρχει επίσης στη Μεγάλη Βρετανία (Bank of England και Financial Services Authority) στις ΗΠΑ (Federal Reserve Board και Office of the Comptroller of the currency) και στην Ελβετία (Swiss National Bank και Swiss Federal Banking Committee)